

Szanse i bariery prowadzenia działalności gospodarczej – analiza badań jakościowych

Dorota Bryk

Projekt „Tendencje rozwojowe przedsiębiorstw i popyt na pracę w województwie lubelskim w kontekście organizacji przez Polskę i Ukrainę Euro 2012 – diagnoza i prognoza” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

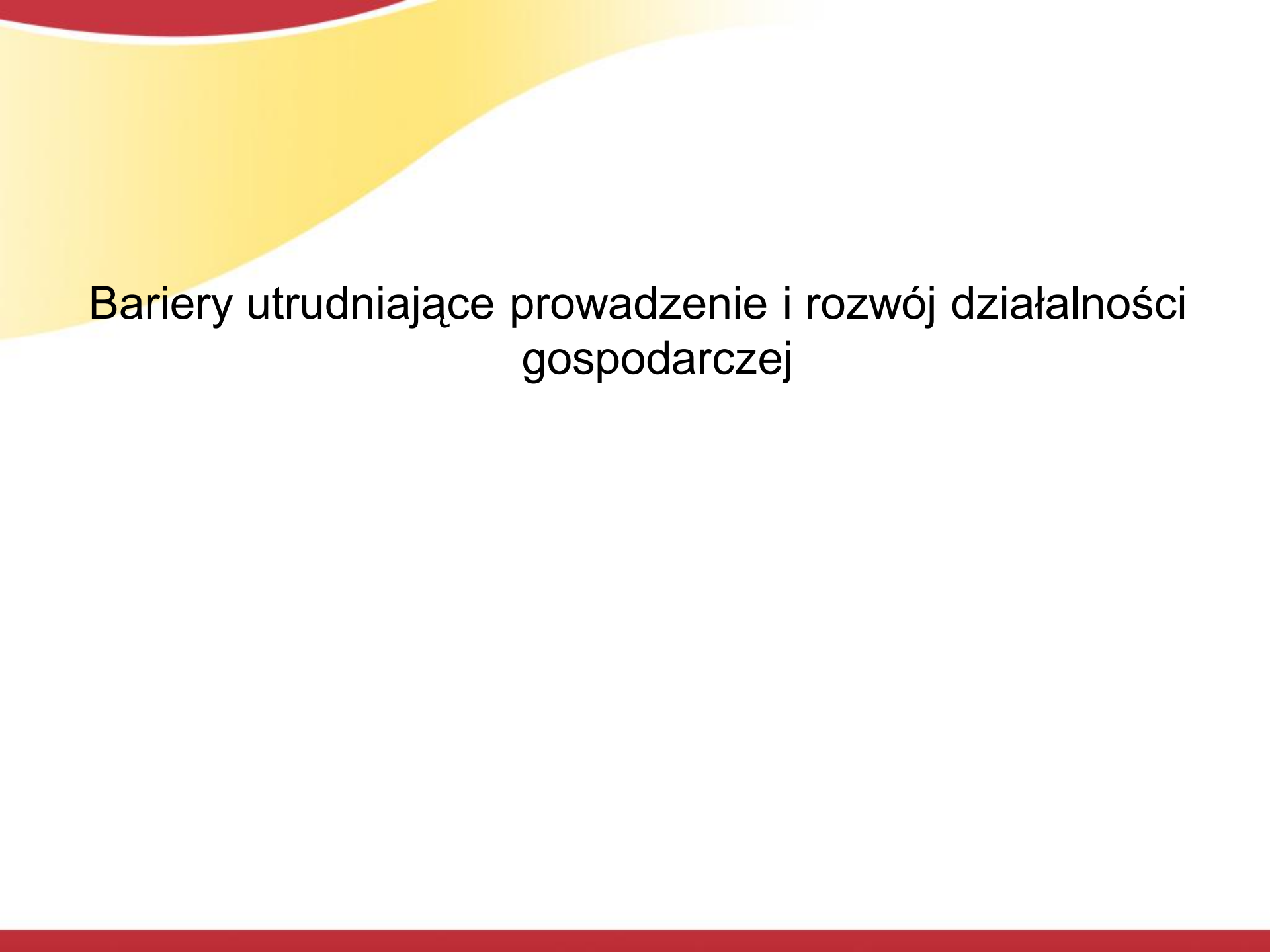
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Plan prezentacji:

1. Bariery utrudniające prowadzenie i rozwój działalności gospodarczej
2. Szanse dla lubelskich przedsiębiorców
3. Czynniki rozwoju przedsiębiorstw
4. Podsumowanie

Bariery utrudniające prowadzenie i rozwój działalności gospodarczej

Kryzys ekonomiczny – I tura badań (2009 rok)

Lubelscy przedsiębiorcy różnią się w ocenie kryzysu gospodarczego. Odpowiedzi są wyraźnie spolaryzowane: część uważa, że kryzys nie dotyczy ich firm. Pojawiają się nawet opinie, że kryzys jest kreacją mediów, że w rzeczywistości nie wywiera żadnego wpływu na polską gospodarkę, przynajmniej w regionie lubelskim:

„Nie odczuwamy żadnych symptomów kryzysu. Zmieniła się, struktura zleceń się zmieniła, natomiast przychody firmy nie uległy zmniejszeniu.”

„Sytuacja w naszej branży nie jest w tak dużym stopniu uzależniona od kryzysu gospodarki, kryzysu na rynkach światowych – tutaj sprawa jest prosta, my działamy bardziej sezonowo.”(EI_I_1)

„Kryzysu nie widać, ani w branży, ani w firmie.” (branża szkoleniowa – D.B.)(MM_I_1)

Niektórzy przedsiębiorcy dostrzegają pozytywne strony sytuacji kryzysowej - uważają, że jest czynnikiem, który eliminuje najmniej przystosowanych przedsiębiorców:

„Nie do końca jestem przekonany, że jest to dla wszystkich firm takie złe. Dlatego, że kryzys spowodował wyeliminowanie wielu firm, które z różnych przyczyn psuły rynek. I w związku z tym, z jednej strony konkurencja się zmniejszyła, ta konkurencja która jest lepsza, jest zdrowsza.” (BR_I_1)

„Myślę, że koniunktura była bardzo przegrzana, banki szalały z kredytami, ludzie szaleli z obciążeniami własnymi, podziało to jak zimny prysznic na wszystkich, i myślę, że w tej chwili tylko w górę. Tylko, że już bardziej racjonalnie, sensownie, i w sposób bardziej przemyślany.” (BR_I_1)

Druga grupa badanych przedsiębiorców wskazuje głównie na fakt, że kryzys, co prawda, nie wpływa globalnie na kondycję wszystkich firm, ale dotyczy niektórych branż:

„Przede wszystkim trzeba sobie zdać sprawę, że Lubelszczyzna jako obecnie jeden z najbiedniejszych regionów Europy, najbardziej odczuwa skutki tego kryzysu. (...) Akurat nasza firma zajmuje się handlem tymi podstawowymi dobrami konsumpcyjnymi, na których z reguły ludzie oszczędzają. Stąd spadek zatrudnienia w województwie przekłada się na spadek obrotów w naszej firmie.”(MtM_I_1)

„To jest bardzo trudny okres. Część produkcji to są właśnie jakieś materiały reklamowe, które zlecają nam firmy duże... cięcie kosztów, zaczynają oszczędzać, zaczyna się właśnie od tego typu rzeczy. Jest tego dużo mniej niż rok temu, czy dwa lata temu.”(MW_I_2)

Niektórzy badani przedsiębiorcy zauważyli, że w konsekwencjach kryzysu zmieniło się zachowanie ich klientów – firmy działające w obrębie branż, które nie dotyczą podstawowych potrzeb, jak np. turystyczna, odnotowały spadek przychodów związany z ubożeniem klientów:

„Tu akurat, przy samej branży turystycznej na pewno odczuwa się objaw kryzysu. Ludzie w poprzednich latach kupowali zdecydowanie optymistyczniej wycieczki i było tak, że już w tych okresach jesiennych czuło się zainteresowanie ofertą na następny sezon wakacyjny. Były całe rodziny, które przychodziły. W tej chwili oczywiście, nie zniknęło to w całości, ale jest tak, że przychodzą i bardziej ostrożnie patrzą się na nowe oferty i na pewno jest też tak, że wybierają oferty nie z tej górnej półki.”
(AS_I_1)

„(...) klienci, którzy przychodzą, to czasami bardziej narzekają, że życie bardzo podrożało, że nie mają pieniędzy, bo książki, bo na święta oszczędzają.”(L_I)

Kryzys ekonomiczny – II tura badań (2010 rok)

Opinie na temat kryzysu i sytuacji gospodarczej regionu uzyskane podczas II tury badań są podobne, chociaż ocena ta jest bardziej negatywna niż w 2009 roku.

Pośród przedsiębiorców, którzy pozytywnie oceniają swoją obecną sytuację, przeważają opinie, że kryzys nie dotknął ich branży czy przedmiotu działalności, dlatego też ich sytuacja jest aktualnie dobra, natomiast nie jest to efektem żadnych pozytywnych zmian w regionalnej gospodarce:

„(...) ten kryzys to jest troszkę rozdmuchany przez media wszędzie na świecie myślę, bo wcale mi się tak źle nie dzieje.”(BP_II)

„Sytuacja na świecie nie jest ciekawa, ale zważywszy na to, że sytuacja na świecie się pogorszyła, a u nas było jak jest, czyli w rezultacie- nie jest tak źle jak było. Kiedyś była duża przepaść między krajami Zachodu, a nami, a teraz jest mniejsza, bo im się pogorszyło - nie dlatego, żeby nam się polepszyło. (...) Jest ciężko, ale kto chce pracować- będzie pracował i będzie w miarę żył sobie w naszym kraju.”(L_II)

„(...) drastycznie ten kryzys nie dotknął polskiej gospodarki, o czym – wiadomo – świadczą różne inwestycje dużych, mniejszych przedsiębiorstw w innych regionach Polski, także w naszym regionie.”(MG_II_2)

Pozostali badani przedsiębiorcy dostrzegają negatywny wpływ kryzysu na funkcjonowanie swoich firm, zwłaszcza w wypadku tych firm, które utrzymują kontakty gospodarcze z zagranicznymi kontrahentami, lub są w jakimś stopniu do nich zależni:

„Jeśli chodzi o gospodarkę na świecie i sytuację firm budowlanych, jest ona zła. My prowadzimy roboty budowlane na terenie Niemiec, Francji, Anglii; jeśli chodzi o firmy niemieckie, też jest tam kryzys, jeśli chodzi o firmy budowlane, inwestorów, ponieważ nam nie płacą, większość firm pada, to pociąga za sobą takie, a nie inne skutki. (...) Dlatego sytuacja firm budowlanych na Lubelszczyźnie jest bardzo zła.” (MG_II_1)

„Ja myślę, że pewne spowolnienie, które nastąpiło po tym krachu, daje się odczuwać.”(MJ_II_1)

Badani deklarują odczuwanie stagnacji w regionalnej gospodarce, brak jakichkolwiek czynników czy działań ogólnych, które by ją pobudzały:

„Ogólnie odczuwamy taką, można powiedzieć, w stosunku do lat 2007, 2008, taką jakby stagnację jeżeli chodzi o rentowność, opłacalność w ogóle prowadzenia działalności gospodarczej.” „Wcześniej dużo mniej miałem pracy, więcej korzyści niż obecnie. Obecnie to znacznie przybywa pracy, zwłaszcza tej „papirologii” przybywa, no a dochody spadają.”(MK_II_1)

„Na Lubelszczyźnie jest makabra, nie rozwija się w ogóle. Jest tyle niekompetentnych osób, po prostu mało się dzieje. W Polsce dzieje się trochę lepiej, na Zachodzie to na pewno lepiej.”
(MM_II_1)

„U nas cały czas jest kryzys, my już jesteśmy zahartowani.”(BP_II)

Szanse dla lubelskich przedsiębiorców

Czynnik, który może potencjalnie spowodować ożywienie gospodarcze w regionie – organizacja przez Polskę i Ukrainę Euro 2012 – w opinii przedsiębiorców nie wpłynie w ogóle (lub wpłynie w marginalnym stopniu) na sytuację ich firm i całego regionu.

Badani przedsiębiorcy, zarówno z pierwszej, jak i z drugiej tury badań zgadzają się w tym względzie, a głównych przyczyn takiego stanu rzeczy upatrują w brakach infrastruktury drogowej, która powoduje „odcięcie” Lubelszczyzny od reszty kraju oraz zaniedbania decydentów na różnych szczeblach administracji państwowej oraz rządu, którzy nie starali się o inwestycje związane z organizacją mistrzostw na terenie województwa, pomimo jego strategicznego położenia.

„W porównaniu z innymi regionami i w zestawieniu z tym, że jesteśmy tak blisko granicy z Ukrainą, moim zdaniem jesteśmy bardzo pominięci w tych bezpośrednich inwestycjach. Stąd takie a nie inne nastawienie, ludzie myślą, że nic nie będą mogli uzyskać, bo Euro 2012, mimo że tak blisko to jednak przejdzie nam koło nosa i obejdziemy się smakiem. Bo mimo, że faktycznie jesteśmy i blisko stolicy i blisko Ukrainy, która będzie współorganizatorem Mistrzostw, i moglibyśmy coś z tego wyciągnąć. Wydaje mi się, że jest to brak świadomości i negatywna kampania w mediach.” (EI_I_1)

„Euro 20102 szerokim łukiem omija Lublin, pomimo tego, że jest to najbardziej oczywiste miejsce, gdzie powinny się one odbywać, a to ze względu na bliskość z Ukrainą.” „(...) może do Ukrainy nie ma daleko, ale ani nie ma lotniska, ani nie ma żadnego stadionu, na którym będą się odbywały zawody, także po prostu Lublin będzie omijany.” (MM_I_1)

Niektórzy badani nie wiążą organizacji Euro 2012 wprost z poprawą sytuacji w regionie, jednak dostrzegają jej niewielki, ale jednak pozytywny wydźwięk w kontekście gospodarczym:

„Ja myślę, że bardziej się przełoży to Euro 2012 w Polsce w perspektywie czasu, tak się mi wydaje. (...) W ogóle, na całą Polskę, na turystykę przyjazdową. Wydaje się, że Polska jest chyba nie doceniana jako kraj przyjazdowy, a myślę, że to się zmieni właśnie po Euro 2012. I wtedy automatycznie przełoży się na takie tereny jak nasze, które mają dużo zalet: są dziewicze, bardzo naturalne, o charakterze, o krajobrazie naturalnym, braku tych zaburzeń w postaci różnych zakładów przemysłowych, dużych ośrodków miejskich i tak dalej.” (BP_I)

Szanse dla lubelskich przedsiębiorców – rozwój regionu I tura badań (2009 rok)

Podczas pierwszej tury badań, wśród badanych przedsiębiorców dominowały pozytywne wizje przyszłości, związane z oczekiwaniem poprawy infrastruktury drogowej województwa, wykorzystaniem funduszy unijnych lub realizacją dużych inwestycji planowanych już od lat, np. budową lotniska w Świdniku:

„Wszystko zależy od inwestycji, jakie będą na terenie województwa. Jeżeli te, o których słyszymy, czyli sortownia poczty, czy rozbudowa dróg będą realizowane to są szanse, że Lubelszczyzna będzie mogła się powoli pięć do góry jako ten najbiedniejszy region, na który jednak spływają dość znaczne środki dofinansowania z UE.”

„Jest jednak szansa, że właśnie te mniejsze firmy będą się rozwijać, również dzięki dotacjom unijnym. Mam nadzieję, że zapowiedzi Prezydenta i Wojewody będą realizowane, że dwie podstawowe bolączki, z jakimi borykają się przedsiębiorcy w regionie, czyli dostęp do mediów, szczególnie Internetu szerokopasmowego i infrastruktura drogowa, która pozwoli na sprawne kontakty z partnerami spoza regionu, zostaną w najbliższym czasie rozwiązane. Jest plan budowy lotniska, jest plan związany z większą integracją z Ukrainą, więc są szanse.”(MtM_I_1)

„W przypadku naszego woj. lubelskiego to, być może, ten najbliższy rok 2011, powinien być bardziej optymistyczny, z uwagi na to, że rozpoczyna się ta budowa lotniska w Świdniku, rusza obwodnica, rusza droga ekspresowa, to jednak zapotrzebowanie na tę siłę roboczą, a w związku z tym zapotrzebowanie na te małe i średnie przedsiębiorstwa zdecydowanie będzie większe.” (MK_I_1)

Szanse dla lubelskich przedsiębiorców – rozwój regionu II tura badań (2010 rok)

Podczas II tury badań, wypowiedzi respondentów były zdecydowanie mniej optymistyczne. Przedsiębiorcy nie dostrzegają, w perspektywie najbliższego roku, żadnych czynników, które mogłyby przyczynić się do ożywienia gospodarki w regionie, czy stworzyć nowe możliwości rozwoju:

„Ja myślę, że nic się nie zmieni, po prostu gorzej być już chyba nie może. Na lepsze nie rokuje, tak, że będzie tak jak będzie.” (BP_II)

„Po prostu Lublin jest do tyłu, tu nikt nie przyjeżdża. Raczej Poznań, tam, na Zachodzie, się inwestuje, tu się nie pomaga. Tutaj jak było, tak jest. Była Polska B i będzie.” (MM_II_1)

„W ciągu następnego roku, myślę, że sytuacja nie ulegnie zmianie. Oceniam to w perspektywie stabilizacji. To znaczy że, generalnie, te problemy, które teraz obecnie są - płatności i przepływ tych środków pieniężnych, w naszej przynajmniej branży, one pozostanie. Zatrudnienie nieznacznie może się zmniejszyć. (...) W budownictwie zatrudnienie w okresie letnim wzrasta, w okresie zimowym zmniejsza się, także to, wzorem lat ubiegłych, będzie miało nadal miejsce. Natomiast nie będzie drastycznych ograniczeń zatrudnienia.” (ŚG_II_1)

Szanse dla lubelskich przedsiębiorców – fundusze unijne

Przedsiębiorcy wskazują również na niski potencjał województwa w wykorzystywaniu funduszy unijnych, które, generalnie, są przez większość oceniane jako stymulujące rozwój przedsiębiorczości w regionie:

„Olbrzymie środki, które są w tej chwili przeznaczone na akurat te tereny naszej Polski, dają olbrzymią szansę. Ale żeby tą szansę wykorzystać, niestety muszą być wykonywane te wszystkie działania bardzo profesjonalnie i bardzo terminowo. Wydaje mi się, że na wielu płaszczyznach tutaj mamy bardzo dużo do zrobienia. I wiele z tych środków finansowych, według mnie, jest marnowanych, rozpraszanych, nie ma głównych celów, które dotyczyłyby tego naszego regionu, takich strategicznych i żeby te środki finansowe jakimś dużym strumieniem po prostu wspierały te główne nasze cele, które później pozwoliłyby pączkować następnym. Myślę, że te środki, które w tej chwili są, są rozdzielane na mniejsze kupki i nie daje to tego efektu, który moglibyśmy uzyskać.” (MJ_II_1)

Czynniki rozwoju przedsiębiorstw

Czynniki rozwoju przedsiębiorstw - zarządzanie

Duże znaczenie przedsiębiorcy przypisują zarządzaniu przedsiębiorstwem oraz samej osobie zarządzającej, zwłaszcza jej zdolność do tworzenia i wdrażania strategii działania firmy:

„(...) to, co się dzieje wewnątrz firmy, czyli po pierwsze to, czy firma dobrze jest zorganizowana wewnątrz, prawda, czy posiada odpowiednie narzędzia, czy posiada odpowiednich ludzi i, przede wszystkim, czy w odpowiedni sposób śledzi to, co się dzieje i patrzy z wyprzedzeniem na to, co się może dzieć w otoczeniu. Czyli jak gdyby umie przewidzieć na kilka kroków do przodu, co się może dzieć i być przygotowaną na różne jak gdyby sytuacje w otoczeniu. Wtedy może osiągać sukces.” (MJ_II_1)

„Największe szanse dobrego rozwoju mają firmy dobrze zarządzane. Zwykle to jest tak, jeżeli firma pędzi do przodu, to taka firma, niezależnie, czy to jest kryzys, jeżeli jest dobrze zarządzana - ona może przynosić mniejsze zyski, ale nie będzie przynosić strat.” (AS_I_1)

Czynniki rozwoju przedsiębiorstw – marketing i reklama

Przedsiębiorcy przypisują także dużą wagę do marketingu działań firmy i prowadzonych przez nią akcji promocyjnych:

„Odpowiedź jest dla mnie prosta. Firma się rozwija, kiedy ma sprawnie działający ten podstawowy dział w firmie, czyli marketing – ciągle rozwija się, promuje, szuka nowych rozwiązań, zyskuje rynek. To, co aktualnie jest na rynku takiej firmy nie interesuje, bo ona już jest krok dalej, już szuka nowych rozwiązań, rozwija się. To są firmy, które są rok, dwa do przodu, nie przejmują się tym, co jest obecnie – one są już w innym czasie, w innej przestrzeni. To jest dla mnie kluczowy element.”
(MtM_I_1)

„(...) jest towar atrakcyjny, dobrze zareklamowany, dobry jakościowo i takie rzeczy, tak jak u nas tutaj, w małej miejscowości rozchodzą się pocztą pantoflową.” (BP_II)

Czynniki rozwoju przedsiębiorstw – atrakcyjny produkt

Badani przedsiębiorcy zwracają również uwagę na znaczenie samego produktu, czy usługi oferowanej przez firmę – na jego wyjątkowość, lub wykorzystanie istniejącej i dostrzeżonej niszy rynkowej:

„Musi mieć dobry produkt. Musi mieć dobrych pracowników, którzy będą dbali o tą firmę. Musi mieć plan marketingowy na rozwój firmy. To są trzy rzeczy. Nic więcej właściwie.” (L_II)

„Dobry pomysł biznesowy. Bez względu na to, czy sytuacja jest dobra, czy zła, to jeżeli się znajdzie dobre podejście do biznesu, fajny pomysł, to firma działa i się rozwija.” „Różnorodność oferty.” (MM_I_1)

„Ja myślę, że to jest kwestia pewnej niszy rynkowej, znalezienia sobie swojego miejsca na rynku, bo wiadomo, że organizatorów turystycznych jest bardzo dużo, a mimo wszystko każdy sobie tam w jakiś sposób radzi. Poza tym wydają mi się, że dobry produkt i dobre opinie o firmie (...)” (MD_II_2)

Czynniki rozwoju przedsiębiorstw – fundusze unijne

Inni badani przedsiębiorcy wyrażali opinię, że głównym czynnikiem rozwoju jest umiejętność odczytywania zachodzących na rynku przemian i wykorzystywanie stwarzanych dzięki nim okazji:

„Są to te firmy, które będą wychodzić naprzeciw zapotrzebowaniu rynku. A ponieważ dużą uwagę zwraca się ostatnio na dofinansowania z UE, to będą to prawdopodobnie branże, które są w jakiś sposób przez fundusze pomocowe promowane. Może specjaliści od szkoleń, branża IT, nowoczesne, innowacyjne technologie – coś, co jest teraz modne.”

(MtM_I_1)

„Firmy, które potrafią korzystać z funduszy unijnych, zajmują się wykorzystywaniem tych funduszy unijnych, teraz się o tym dużo mówi i jest to dosyć popularne – myślę, że musi coś w tym być. Wydaje mi się też, że firmy świadczące usługi internetowe albo akcje promocyjne, agencje reklamowe – coraz więcej firm reklamuje się poprzez ulotki, plakaty.”

(EI_I_1)

Czynniki rozwoju przedsiębiorstw – wykorzystanie potencjału regionu

Przedsiębiorcy zwrócili również uwagę na umiejętność wykorzystania walorów regionu (zwłaszcza potencjału zasobów ludzkich) jako czynnika sprzyjającego rozwojowi:

„Największe możliwości są w tej branży, która opierają się nie na maszynach, nie na komunikacji, nie na produkcji, ale na wykształconych, mających otwarte umysły pracownikach. Szanse rozwoju ma branża szkoleniowa, projektowa, ale mogłaby tu działać branża informatyczna, centra biznesowe – na pewno Lubelszczyzna jest jednym z najlepszych regionów, gdzie jest dobra, tania siła robocza. Z badań, które czytałem, wynika, że to jest najlepsze miejsce w UE pod kątem zaplecza centrów biznesowych. Dużo tu wykształconych absolwentów, którzy nie mają wysokich wymagań finansowych.” (MM_I_1)

„Na pewno te firmy, które mogą korzystać z wielkiego kapitału właśnie ludzkiego, bowiem Lublin jest ośrodkiem o największej ilości studentów w stosunku do mieszkańców. I tu myślę, że naprawdę jest bardzo duże pole do popisu.” (MJ_II_1)

*„Ja widziałem Polskę, jak wyjeżdżałem i widzę
Polskę, jak przyjechałem. Słuchajcie - to nie ten sam
kraj, to nie ten sam kraj , tak się zmienia. Moi znajomi
przyjeżdżają i niektórzy są oczarowani zmianami w
Polsce, postępem, który jest na każdym kroku, to się
zauważa. Może jak się człowiek zasiedzi w jednym
miejscu, to trudno to dostrzec, ale słuchajcie
popatrzmy dzisiaj na nasze ulice, myśmy się nauczyli
trawniki mieć w tym kraju.” (Z_II)*

Dziękuję za uwagę

Projekt „Tendencje rozwojowe przedsiębiorstw i popyt na pracę w województwie lubelskim w kontekście organizacji przez Polskę i Ukrainę Euro 2012 – diagnoza i prognoza” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

